

Wspomnienia

JERZY KRASUSKI 1930-2009

14 sierpnia 2009 r. zmarł w Krakowie emerytowany profesor zwyczajny Instytutu Zachodniego Jerzy Krasuski, wybitny historyk, znawca dziejów Niemiec, historii powszechnej i stosunków polsko-niemieckich. Był on w sposób szczególnie związany z Instytutem Zachodnim (IZ).

Instytut był nie tylko miejscem wieloletniej pracy, ale stanowił niezmiernie ważny punkt odniesienia w Jego życiu. Profesor należał bezsprzecznie do grona jego „patriotów”. Pełnił tu wiele odpowiedzialnych funkcji, m. in. w latach 1979-1981 był przewodniczącym Rady Naukowej IZ. Jego śmierć, choć zwiastuny choroby pojawiły się wcześniej, przyszła niespodzianie w trakcie intensywnej pracy nad przygotowaniem do druku kolejnych publikacji, pogrążając w smutku środowisko niemcoznawców.

Jerzy Krasuski urodził się 28 grudnia 1930 r. w Poznaniu. Jego rodzina, podobnie jak tysiące Poznaniaków i Wielkopolan, wysiedlona została już w listopadzie 1939 r. do Generalnego Gubernatorstwa. Tam, w trudnych warunkach bytowych doczekała zakończenia wojny.

Jego ojciec, w II Rzeczypospolitej niższy urzędnik państwowy, w styczniu 1945 r. został aresztowany przez NKWD a następnie wywieziony do ZSRR, gdzie zmarł w grudniu 1946 r. W 1945 r. Jerzy Krasuski wraz z matką i siostrą powrócił do rodzinnego Poznania, by po ukończeniu Liceum św. Marii Magdaleny podjąć na miejscowym uniwersytecie studia z zakresu historii (1949-1952). Jego antystalinowskie poglądy uniemożliwiły mu ukończenie studiów na poziomie magisterskim. Stopień magistra historii uzyskał eksternistycznie dopiero w 1956 r. W latach 1952-1956 pracował jako nauczyciel historii i matematyki w szkole podstawowej na Śródcie w Poznaniu. Ten okres swego życia, kiedy to nauczał starszych od siebie uczniów, wspominał zawsze z dużym sentymentem.

Polski Październik 1956 r. i destalinizacja stworzyła nowe możliwości rozwojowe dla IZ. Na tej fali, ówczesny dyrektor Instytutu, prof. Kazimierz Piwarski podjął decyzję o zatrudnieniu Jerzego Krasuskiego z dniem 1 lipca 1956 r. w IZ. Ówczesna siedziba Instytutu mieściła się przy ulicy Chełmońskiego 1. Rozpoczęcie pracy w IZ traktował, podobnie jak i inni młodzi badacze zatrudnieni podówczas w tej placówce, jako duże wyróżnienie, ale także wyzwanie.

Z Instytutem Jerzy Krasuski związany był przez 44 lata, do przejścia w dniu 31 grudnia 2000 r. na emeryturę. Dał się szybko poznać jako osoba o niezwyklej erudycji i pracowitości. Ewolucji uległy jego poglądy polityczne. Stał się przekonany rzecznikiem sił lewicowych. Poglądom tym pozostał wierny do końca życia. Jego krytycyzm i bezkompromisowość nie zawsze mieściły się w głównym nurcie politycznych wydarzeń, zarówno przed, jak i po 1989 r.

W trzy lata po uzyskaniu magisterium, w 1959 r. obronił pracę doktorską pt. „Poglądy polityczne Hansa Delbrücka”, która ukazała się drukiem w 1961 r. jako Jego pierwsza monografia. Promotorem pracy był wybitny historyk związany z IZ, prof. Janusz Pajewski. Po kolejnych trzech latach, w wieku 32 lat, ogłosił rozprawę habilitacyjną pt. *Stosunki polsko-niemieckie 1919-1925*. Był on wówczas jednym z najmłodszych, samodzielnych pracowników naukowych w Polsce. W 1973 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1985 r. profesora zwyczajnego.

Dorobek naukowy Jerzego Krasuskiego obejmuje ponad 20 książek oraz wiele artykułów naukowych i publicystycznych. Debiutował w 1954 r. na łamach „Nowej Kultury” artykułem pt. *Kłopoty z oświatą* (nr 41). Pierwsze opracowanie naukowe opublikowane zostało w „Przeglądzie Zachodnim” w 1956 r. (nr 11-12) i nosiło tytuł *Geneza partii katolickiej w Niemczech*. Trwałe miejsce w polskiej i światowej historiografii zapewniły mu, wielokrotnie wznawiane, takie prace, jak m. in.: *Stosunki polsko-niemieckie 1919-1925* (1962) oraz *Stosunki polsko-niemieckie 1926-1932* (1964), *Historia Rzeszy Niemieckiej 1871-1945* (1969), *Europa Zachodnia. Dzieje polityczne po 1945 r.* (1990) i *Historia Niemiec* (1998).

Wiele pozytywnych recenzji, ale także ożywionych polemik, doczekały się inne książki Profesora. Należy zwrócić uwagę m.in. na takie prace, jak: *Kulturkampf. Katolicyzm i liberalizm w Niemczech XIX wieku* (1963, nad wznowieniem tej pracy do druku Jerzy Krasuski, pracował do ostatnich swych dni życia, wykonując jej korektę), *Z dziejów niemieckiej myśli politycznej XIX i XX wieku. Eseje filozoficzno-historyczne* (1965), *Stosunki polsko-niemieckie 1871-1939* (1967), *Polityka czterech mocarstw wobec Niemców 1945-1949* (1967), *Podział Niemiec. NRD i NRF w latach 1949-1955* (1969), *Niemiecka Republika Federalna w NATO i EWG 1955-1970* (1972), *W poszukiwaniu sensu dziejów* (1976), *Obraz Zachodu w twórczości romantyków polskich* (1980), *Wspólnota Francuska w Afryce (Communauté)* (1983), *Między wojnami. Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej* (1985), *Europa między Rosją a światem islamu* (2005), *Tragiczna niepodległość Polski 1918-1947* (2007), *Wyznaczniki biegu historii* (2008), *Germańsko-romańska Europa Zachodnia po II wojnie światowej* (2008), *Polska-Niemcy. Dzieje stosunków politycznych od zarania po czasy najnowsze* (2009).

Wybitny znawca historii powszechnej był także cenionym publicystą i popularyzatorem wiedzy. Swe krytyczne przemyślenia i analizy publikował m.in. na łamach: „Kierunków”, „Tygodnika Zachodniego”, warszawskiej „Kultury”, „Polityki”, „Miesięcznika Literackiego”, „Wprost”, „Tu i Teraz”, „Życia i Myśli”, czy „Europy”.

Artykuły naukowe drukował głównie na łamach „Przeglądu Zachodniego”, ale także m.in. w „Przeglądzie Humanistycznym”, „Studia Historia Slavo-Germanica”, „Acta Poloniae Historica”, „Rocznikach Dziejów Społecznych i Historycznych”, „Dziejach Najnowszych” czy też „Welt-Trends”. Był autorem dużej liczby wnikliwych recenzji (por. bibliografię Jego prac opracowaną przez Radosława Grodzkiego w „Przeglądzie Zachodnim” dedykowanym Profesorowi z okazji 75 rocznicy urodzin – nr 4/1995 r. oraz www.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Krasuski#Dorobek).

Jerzy Krasuski był wykładowcą na uniwersytetach w Niemczech (Bonn) i USA (Bufallo). W latach 1973-1993 był członkiem Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej UNESCO. Był także m.in. członkiem Rady Redakcyjnej „Przeglądu Zachodniego” i Stowarzyszenia Instytut Zachodni. W latach 2000-2005 pracował jako profesor w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu. W 2005 r., ze względów rodzinnych, po wielu rozterkach podjął trudną decyzję o przeprowadzce i zamieszkaniu na stałe w Krakowie. Od 2005 r. był profe-

sorem Wyższej Szkoły Handlowej w Krakowie, gdzie pełnił m.in. funkcję kierownika Katedry Stosunków Międzynarodowych. Był wielokrotnie honorowany odznaczeniami państwowymi i nagrodami naukowymi, m.in. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1970), Krzyż Kawalerski i Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1975, 1985), Złoty Medal Komisji Edukacji Narodowej (1980).

W *Laudatio dla Jerzego Krasuskiego w siedemdziesiątą rocznicę urodzin* prof. Marian Wojciechowski pisał:

„Miejsce Jerzego Krasuskiego w historiografii polskiej jest już ustalone: jest to gwiazda pierwszej wielkości, przy czym nie wszyscy współcześni o tym już wiedzą. Dlaczego? Nikt co prawda nie jest prorokiem we własnym kraju, ale pewnie też dlatego, że Krasuski jest samotnikiem, jest tym typem historyka, który koncentruje się na twórczości naukowej, nie jest otoczony rojem uczniów i to pewnie dlatego, że nie było mu to dane (...). Jak rzadko który starszy wiekiem historyk krajowy, Krasuski wolny jest od grzechu oportunisty, popełnianego dziś jeszcze, choć z odwrotnej strony – licznie w badaniach naukowych. Dlatego właśnie twórczość Jego – oby jak najdłużej kontynuowana – pozostanie na trwałe w historiografii polskiej, co zazwyczaj oznacza, że ‘Krasuski będzie cytowany’” („Przegląd Zachodni”, 2001, nr 4, s. 206-209).

Z profesorem łączyły mnie szczególne stosunki. Przez lata utrzymywaliśmy żywą więź, wymieniając się poglądami na temat Instytutu Zachodniego, spraw naukowych i politycznych.

Pochowany został 21 sierpnia 2009 r. na poznańskim Cmentarzu Komunalnym na Junikowie. Pożegnała Go rodzina i liczne grono przyjaciół i znajomych.

Odszedł wielki uczony i erudyta.

Andrzej Sakson

MICHAEL WOLLENSCHLÄGER 1946-2008

24 stycznia 2009 r. w kościele pod wezwaniem św. Franciszka (*Franziskaner Kirche*) w Würzburgu odbyła się uroczystość żałobna (*Requiem*) na cześć prof. dr. hab. Michaela Wollenschlägera. W tym samym dniu, w ścisłym gronie rodzinnym, odbył się pogrzeb wybitnego uczonego, znawcy prawa azylowego i profesora Uniwersytetu im. Juliusa Maximiliana w Würzburgu.

Michael Wollenschläger urodził się 11 marca 1946 r. w Mosbach w Badenii, jako czwarte dziecko dr. Karla Wollenschlägera i jego żony Margarete. Po zdaniu matury w 1965 r. w swoim rodzinnym mieście, podjął studia z zakresu prawa i ekonomii na uniwersytetach w Heidelbergu, Freiburgu i Würzburgu. Studia ukończył w 1969 r., by już w 1973 r. obronić rozprawę doktorską poświęconą prawu azylowemu. W tymże roku podjął pracę na stanowisku asystenta na uniwersytecie we frankońskim Würzburgu. Swoje umiejętności naukowe doskonalił podczas pobytów naukowych w Strasburgu i Amsterdamie. Habilitował się w 1981 r. z zakresu prawa pracy. Objął stanowisko *Privatdozent*, a następnie w 1983 r. profesora prawa na uniwersytecie w Würzburgu. W latach 1995-1997 pełnił funkcję dziekana wydziału prawa na tamtejszym uniwersytecie. W okresie od 1997 do 2001 r. podjął dodatkowo pracę jako nauczyciel akademicki na Katolickim Uniwersytecie w Eichstätt.

Jego zainteresowania badawcze koncentrowały się głównie wokół problematyki prawa publicznego, administracyjnego, pracy, cudzoziemców i azylowego. Z jego dorobku naukowego najbardziej cenione są takie prace, jak: *Handbuch des Asylrechts* (2 tomy), Baden-